

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра управління та освітніх технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

_____ В. Д. Шинкарук
« _____ » _____ 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри

управління та освітніх технологій

Протокол № 10 від «04» травня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ С. О. Кубіцький

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДІЛОВА ЕТИКА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ»**

Спеціальність 073 «Менеджмент»

освітньо-професійна програма «Управління персоналом»

Гуманітарно-педагогічний факультет

*Розробник: Білан Людмила Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри управління та освітніх технологій*

Київ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	
Спеціальність	073 «Менеджмент»	
Освітня програма	«Управління персоналом»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	<i>20 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>20 год.</i>	<i>8 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>- год.</i>	-
Самостійна робота	<i>80 год.</i>	-
Індивідуальні завдання	<i>- год.</i>	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2 год.</i>	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу» є формування у студентів цілісних уявлень про сучасні концепції етики бізнесу, прикладної етики та корпоративної соціальної відповідальності, а також аспектами практичного застосування цих концепцій в процесі управління компанією з метою побудови ефективної й етичної взаємодії бізнесу та суспільства.

Завданнями вивчення дисципліни є формування у студентів знань щодо методологічних підходів до вирішення етичних питань, що виникають у процесі підприємницької діяльності, а також навичок їхнього практичного застосування.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- предмет, специфіку та історію виникнення етики бізнесу;
- основні поняття етики бізнесу і прийоми ділового спілкування;
- цілі, завдання і основні функції корпорації, фірми, організації;
- стратегію етичної поведінки в діловому світі;
- національні та релігійні особливості трудової етики;
- способи контролю етичної поведінки у компанії;
- стилі керівництва, етику поведінки керівника і підлеглого, особливості їх взаємин;
- особливості прикладної та професійної етики;
- етичні норми, стандарти і кодекси, що регулюють етичну поведінку персоналу;
- соціальні наслідки порушення етики бізнесу;
- міжнародні моделі соціально відповідального бізнесу; принципи корпоративної відповідальності;
- особливості етики реклами;

вміти:

- застосовувати вимоги професійної етики у своїй майбутній професійній діяльності;
- розрізняти етичну та неетичну поведінку;
- застосовувати технології прийняття рішень у ситуації етичних дилем;
- аналізувати механізми підвищення етичного рівня організації;
- застосовувати норми ділового протоколу під час ведення професійних переговорів і оформлення контрактів;
- спиратися на принципи відповідальності, чесності, професіоналізму та поваги до інших;
- розрізняти мікронорми, макронорми, меганорми й установлювати їхню пріоритетність;
- аналізувати й оцінювати діяльність підприємств як етичних і соціально відповідальних суб'єктів, застосовувати етичні принципи й методи вирішення професійних проблем;

- визначати продуктивний і деструктивний бізнес;
- реалізовувати в конкретній практичній діяльності знання про цінності й норми етики бізнесу, вирішувати етичні проблеми ділового життя та нести за них відповідальність;
- формулювати й аналізувати можливі дії, які необхідні для зниження етичних порушень і протидії корупції..

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань (видів) економічної діяльності);

ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК4. Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації;

СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління;

СК6. Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми;

СК8. Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу»

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТИКИ БІЗНЕСУ

Тема 1. Природа та сутність етики

Історія виникнення етики. Сутність етики як регулятора людської поведінки. Визначення предмета етики. Основні етичні теорії.

Теоретична, прикладна та професійна етика. Форми традиційної етики. Предмет прикладної етики. Моральні дилеми прикладної етики. Професійна етика. Види професійної етики.

Сучасні види етики. Екологічна етика та її основні принципи. Біоетика та її основні принципи. Моральні дилеми біоетики. Дискурсивна етика. Поняття ідеального комунікативного співтовариства.

Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями

Етика виживання. Етичні проблеми – історичний екскурс. Глобальні проблеми сучасності (економічна нерівність, мілітаризація господарської діяльності, екологічні проблеми, гендерна нерівність, надмірне споживання та ін.).

Етичні проблеми віртуалізації комунікаційних процесів. Електронна секретність. Розроблення моральних кодексів Інтернету як втілення комп'ютерної етики. Інформаційна безпека (захист даних).

Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність

Становлення етики бізнесу. Роль бізнесу в історії. Еволюція етики бізнесу (від етики бідності (середньовічна християнська етика) до етики багатства (протестантська етика). Предмет етики бізнесу. Взаємозв'язки етики бізнесу та інших наук.

Сучасний розвиток етики бізнесу. Актуальність етики бізнесу в сучасному світі. Теоретичний, нормативний і дескриптивний параметри етики бізнесу. Спектр етичних цінностей сучасного бізнесу: утилітаристська етика, деонтологічна етика, етика справедливості – базові принципи й норми. Етичні норми, принципи й закономірності в бізнесі.

Тема 4. Етика і соціальна відповідальність бізнесу

Соціальна відповідальність як складова сучасної моделі бізнесу. Формування концепції соціальної відповідальності у бізнесі. «За» та «проти» соціальної відповідальності: основні підходи.

Дилема економічної ефективності і суспільного блага у контексті бізнес-розвитку. Корпоративна соціальна відповідальність: основні поняття і визначення.

Відмінність у поняттях: корпоративна соціальна відповідальність, корпоративне громадянство, сталий розвиток.

Тема 5. Порушення етики бізнесу

Соціальні наслідки порушення етики бізнесу. Недобросовісна конкуренція. Корупція. Шахрайство. Конфлікт інтересів. Дискримінація. Моббінг.

Проблеми етики й інтелектуальна власність. Інтелектуальна власність та її захист. Промислове шпигунство. Надання корпоративної інформації. Угоди з використанням конфіденційної інформації. Комп'ютерна злочинність. Програмне забезпечення як власність.

МОДУЛЬ 2. КОРПОРАТИВНА ЕТИКА

Тема 6. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства

Етичні аспекти діяльності керівника. Авторитарний, демократичний, ліберальний і змішаний стилі керівництва. Принципи роботи з персоналом. Етика службових відносин. Службова й адміністративна етика.

Корпоративна культура та етичний клімат організації. Організаційна культура як фактор підвищення ефективності підприємства. Етичні компоненти організаційної культури та її формування. Рівні організаційного порядку. Принципи корпоративної відповідальності.

Механізм впровадження етичних принципів та норм у практику. Етичні кодекси. Комітети з етики. Юридичні комітети. Служби з етичних питань співробітників. Етичні тренінги. Соціальні аудити. Служби зміни у корпоративній структурі.

Тема 7. Етичні норми, принципи ведення справи

Об'єкти та суб'єкти відносин у бізнесі. Моральні стандарти корпорації. Взаємна довіра – основа етики бізнесу. Етичні проблеми ділового життя.

Процес прийняття етичних рішень. Індивідуальні відмінності та етична поведінка. Бар'єри і сприятливі фактори у прийнятті етично правильних рішень. Моральні стандарти організації. Етичні принципи. Етичні дилеми.

Технології прийняття рішень в ситуації етичних дилем. Роль менеджерів в організації. Етичні обов'язки керівника та підлеглих. Моральні проблеми, пов'язані з владою і підпорядкуванням, можливості оцінки якості керівника з етичної точки зору.

Бар'єри, що заважають дотриманню етичних принципів: внутрішні, зовнішні, у сфері торгівлі, у сфері виробництва, у сфері фінансів тощо. Способи підвищення моральних стандартів функціонування організації.

Тема 8. Корпоративні кодекси ділової поведінки

Регулювання етичних питань: загальновизнані стандарти, кодекси та інші внутрішні документи компаній. Історія виникнення корпоративних етичних кодексів. Структура корпоративних етичних кодексів.

Міжнародна практика застосування етичних стандартів. Способи підвищення етичного рівня організації (етичні кодекси, «карти етики»),

комітети з етики, соціальні ревізії, навчання етичної поведінки, етична експертиза, етичне консультування).

Можливості регулювання в організації етичних порушень та протидії корупції: типові ознаки корупції; санкції за порушення; заходи запобігання порушення. Корпоративна культура й етичний клімат організації. Контроль за дотриманням етичних стандартів.

Тема 9. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації

Структура й специфіка етичного кодексу. Історія виникнення професійних етичних кодексів. Специфіка етичних кодексів. Структура етичних кодексів. Розгорнутий варіант етичного кодексу.

Впровадження етичних кодексів у діяльність підприємства. Процедура прийняття кодексу. Основні етапи розроблення й впровадження етичного кодексу. Значення етичного кодексу і його мета.

Тема 10. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів

Вплив культур на організаційну поведінку та бізнес-стратегії. Національна та ділова культура: взаємозв'язок та взаємовплив.

Психологічні особливості ділових культур країн Заходу (США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Швеція, Фінляндія).

Психологічні особливості ділових культур країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії (Японія, Китай, Індія та ін).

Психологічні особливості ділових культур Арабських країн.

Специфіка ведення ділових переговорів з бізнесменами різних країн

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
Модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу								
Тема 1. Природа та сутність етики	12	2	2	8		1		
Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями	12	2	2	8		1	1	
Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність	12	2	2	8		1	1	
Тема 4. Етика і соціальна відповідальність бізнесу	12	2	2	8		1	1	
Тема 5. Порушення етики бізнесу	12	2	2	8			1	
Разом за змістовим модулем 1	60	10	10	40		4	4	
Модуль 2. Корпоративна етика								
Тема 6. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства	12	2	2	8		1		
Тема 7. Етичні норми, принципи ведення справи	12	2	2	8		1	1	
Тема 8. Корпоративні кодекси ділової поведінки	12	2	2	8		1	1	
Тема 9. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації	12	2	2	8		1	1	
Тема 10. Етика та етикет у ділових міжнародних стосунках бізнесменів	12	2	2	8			1	
Разом за змістовим модулем 2	60	10	10	40		4	4	
Усього годин	120	20	20	80		8	8	

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етика бізнесу	2
2	Основні концепції етики бізнесу	2
3	Соціальна відповідальність сучасного бізнесу	2
4	Професійна етика та її вплив на етичні питання бізнесу	2
5	Соціальні наслідки порушення етики бізнесу	2
6	Моральні стандарти організації	2
7	Етичні аспекти діяльності керівника	2
8	Етика та етикет ділової суперечки	2
9	Бізнес-взаємодія як комунікація	2

10	Психологічні особливості ділових культур різних країн світу	
	Разом	20

5. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Етичні категорії в бізнесі.
2. Етика бізнесу – прикладна дисципліна етики як вчення про мораль і моральність.
3. Культура бізнесу як складна, динамічна система, що розвивається.
4. Якість продукції як індикатор рівня культури бізнесу.
5. Типологія корпоративних культур.
6. Проблеми комп'ютерної етики в бізнесі.
7. Етика інтелектуальної власності в сучасному бізнес-середовищі.
8. Особливості становлення українського бізнесу: етичний аспект.
9. Ділова культура як система.
10. Психологічна основа ділової культури.
11. Рівні ділової культури.
12. Національна ділова культура: взаємозв'язок та взаємовплив.
13. Моноактивні, поліактивні і реактивні культури.
14. Психологічні особливості ділових культур країн Заходу (США, Великобританія, Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Швеція, Фінляндія).
15. Психологічні особливості ділових культур країн Далекого Сходу та ПівденноСхідної Азії.
16. Психологічні особливості ділових культур Австралії, Нової Зеландії та Південної Африки.
17. Психологічні особливості ділової культури країн СНД.
18. Ведення ділових переговорів з бізнесменами різних країн.
19. Порівняльний аналіз ділової етики у США, Європі та в Україні.
20. Японська модель бізнесу.
21. Арабська модель бізнесу.
22. Китайська модель бізнесу.
23. Німецька модель бізнесу.
24. Італійська модель бізнесу.
25. Північноамериканська модель бізнесу.
26. Українська модель бізнесу.
27. Роль морального клімату в організації і проблема маніпуляцій.
28. Комунікація як професійна сфера сучасного бізнесмена.
29. Проблема комунікації у бізнес-діяльності.
30. Макрорівень, загальні принципи етики міжнародного бізнесу.
31. Мікрорівень: принципи етики бізнесу у відносинах між: організацією і споживачами продукції; організацією з власниками; організацією і персоналом; організацією і конкурентами.
32. Моральний кодекс керівника.
33. Менеджер і трудовий колектив: принципи взаємин.
34. Етика взаємин власника, менеджера і найманого робітника.
35. Лідерство в менеджменті: етичний аспект.

36. Етичний менеджмент.
37. Імідж ділової людини, модель поведінки, тактика спілкування.
38. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання.
39. Етика рекламної діяльності.
40. Етика і соціальна відповідальність бізнесу.

8. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи стимулювання й мотивації навчальної роботи, що включають пізнавальні ігри, навчальні дискусії, рольові ситуації;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації;

- *дидактичні ігри* – метод імітації (наслідування, відображення) ухвалення управлінських рішень в різноманітних ситуаціях згідно правил, які вже розроблено або формуються самими учасниками, реалізується через самостійне вирішення здобувачами вищої освіти поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли є потреба самостійно опанувати новий зміст або шукати нові зв'язки в уже засвоєному матеріалі;

- *банки візуального супроводу* сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

9. Форми контролю

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни «Управління емоціями» є лекції, семінарські (практичні) заняття, консультації, самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, написання модульних контрольних робіт, реферату, виконання індивідуальних практичних завдань та іспит за період вивчення дисципліни.

Контрольні заходи, які проводяться в університеті визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти і забезпечують своєчасне коригування навчального процесу.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 27 грудня 2019 року, протокол № 5, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Навчальний матеріал дисциплін, які викладаються протягом одного семестру – осіннього чи весняного, поділяється лекторами на *два-три змістові модулі*.

Проміжна атестація має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу змістового модуля (рейтингова оцінка із змістового модуля), отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу змістового модуля розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквіуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу змістового модуля вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Після проведення проміжних атестацій з двох змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектором дисципліни визначається рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи R_{HP} (не більше 70 балів) за формулою:

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{3M} \cdot K^{(1)}_{3M} + \dots + R^{(n)}_{3M} \cdot K^{(n)}_{3M})}{K_{дис}}, (1)$$

де $R^{(1)}_{ЗМ}, \dots, R^{(n)}_{ЗМ}$ – рейтингові оцінки із змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) (або годин), передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Формулу (1) можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{n} \cdot (2)$$

n

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу вищої освіти за:

- отримання диплому I-го ступеню переможця студентської наукової конференції навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;

- отримання диплому переможця (I, II чи III місце) II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни чи спеціальності (напряму підготовки) у поточному навчальному році;

- отримання диплому (I, II чи III ступеню) переможця Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з відповідної дисципліни у поточному навчальному році;

- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;

- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;

- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри

для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Підсумкова атестація включає семестрову та державну атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен (далі – **екзамен**) – це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік (далі – **залік**) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік – це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння здобувачем вищої освіти програми навчальної чи виробничої практики, підготовки та захисту курсової роботи (проекту).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 27.12.2019 р., протокол № 5 (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371).

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}} \cdot (3)$$

11. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу».

12. Рекомендована література

1. Гах Й.М. Етика ділового спілкування: Навч. посібник для вузів. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 160 с.

2. Дороніна М. С. Культура ділового спілкування і партнерства : навч. посіб. / М. С. Дороніна, А. В. Доронін. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 204 с.

3. Етика та психологія ділових відносин : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Т. Є. Андрєєвої. – Харків : Бурун Книга, 2014. – 143 с.

4. Кубрак О. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навч. посібник для вузів. – Суми: ВД, 2005. – 222 с.

5. Палеха Ю.А. Ділова етика: Посібник для студ. вузів. – К.: Вид-во європейського ун-ту, 2004. – 312 с.

6. Статінова Н. П. Етика бізнесу : навч. посіб. / Н. П. Статінова. – Київ : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2011. – 279 с.

7. Радченко С.Г. Етика бізнесу. Практикум Навчальний посібник: – Видавництво: Київський національний торговельно-економічний університет, 2019. – 192 с.

8. Чмут Т., Чайка Г. Етика ділового спілкування: навч. посібник. – К.: Вікар, 2003. – 224 с.

9. Шавкун І.Г. Методологічні проблеми концепції етичної компанії в бізнесі // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук. пр. - Вип. 39. Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – С. 44-55.

10. Шавкун І.Г. Ефективна команда як інструмент етичного менеджменту // Збірник наукових праць «Гілея» (науковий вісник) №26, 2009. – С.341-348. 16. Этика менеджмента: Учебное пособие / А.К.Семенов, Е.Л.Маслова. – М.: Проспект, 2006. – 183с.